

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnium
Gentium, Et || Rerum Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

2 de Mercede laborum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

l. sed ad les. 21. §. si doli eo. l. penul. de ad. alio. C. Agit & conducto, ut licet esse commodum quod intulit. d. l. sed addo. §. si inquilinus. Agit & si a locatore indebita a fundo. vel re locata expulsius est: & pernam, si qua est adiecta, ut rupta fide contractus, 34 consequatur. l. si de fundo 15. C. de loc. ¶ Non enim a locatore soluta mercede expelli potest, nisi aut dominum propriis vitiis domum necessariam sibi esse probaverit, aut contigere dominum maleverit: aut conductor male in re locata versatus sit. l. ade 3. C. loca. Observato tamen, ut si necessitas proprii usus superuenierit locanti post conductionem, & tempore conductionis non fuerit praevisa, ut si domus alia corrui, vel uxorem duxerit postea, aliter non habetur ratio necessitatis propriae: quae praevideri potuit. glo. & Doli in d. l. ade. per l. si a quo §. in. §. l. se 7. ut in poss. legat. P. de arate, §. ex ca. ssa. de interrog. actio. Sicut & in refectione non licet, nisi necessaria fuerit refectione, alioquin ad omnem damnationem, & quanti interest in quibus reuertitur dominus glo. in d. l. h. eod. per l. qui in salum, & l. hoc d. l. in loca. in P. & remittit mercedem, l. habitatores, eod. tit. aut si velit conductor impune eiicere, volenti domino poterit resistere glo. in d. l. ade. per l. colonus, de vi & vi arma, l. si duo, §. si inquilinus ut p. §. d. ut in aliis casibus, extra predictos, & extra casum, l. emtorem. C. de locat. Nullo modo tamen colonus perpetuus expelli potest, cum habeat ius in re & naturalem possessionem l. i. si ager vel l. ag. vel em. hyscor. per a. l. de superfici in P.

35 ¶ Cum tamen conductor alius temporalis vere non possideat, l. cum in plures, §. heredes, loca. P. l. emtorem. C. eod. l. d. nomine alterius, nempe domini & locantis. leg. qui vniuersus 21. §. quod per colonum, de acq. possess. P. & proinde, quia non possidet suo nomine, nullo quantumuis longeuo, contra eum, cuius nomine possidet, praescribere potest, l. male agitur 2. de praescriptio. 30. vel 40. ann. C.

De Mercedelaborum. Cap. 2.

- 1 Merces quid.
- 2 Merces quid. eod.
- 3 Honorarium quid. eod.
- 4 Premium quid.
- 5 Salarium quid, & unde dictum. eod.
- 6 Stipendium vnde. eod.
- 7 Salaria quomodo debeantur, & peti possunt.
- 8 Praeceptoribus, & doctores, sunt remunerationes.
- 9 Praeceptoribus & doctis viris quibusdam salaria, & qualia, & quare constituta.
- 10 Praeceptoribus salaria ex publico constituta licet municipibus, in consilio principis.
- 11 Magistratibus ob Octauio salaria constituta.
- 12 Salaria & in pecunia & aliis rebus constituta possunt.
- 13 Salarium promissum, de bonum etiam in agris, si non incidenti seruando, & heredes officiarum mortuorum intra annum.
- 14 Salaria ex pacto, vel more regionis praestandum.
- 15 Merces laborantis, seu salarium non est interceptandum.
- 16 Mercedem laborantium retinendum expectatio.
- 17 Praeceptorum seu doctorum salarium, quando & quomodo soluumdum.
- 18 Salarium, vel stipendia retinere, vel minuire ad ignominiam aliquando laborantis pertinet.

Acce ditur qui. eod.

1 Merces, inquit Vlpianus. Demosthenis enarrator in 8. Olympi. Demosthenis, qui inuenit deos esse genitorem, id est, merces pecunia est, quae quotidie numeratur. Et quae proprie hic auctoramentum seruitutis. Et proinde primum, salaria, & stipendia quae iuris professoribus debentur, honorarium dici placuit Vlpiano, cum sanctissima sit eiusus sapientia, nec pretio numquam estimanda vel de honestanda: ius tamen de his dici, ut de mercedibus praceptorum artium liberalium respondit, Pl. tan. in l. i. de variis, 2 Extra. cognitio. lib. 50. P. tit. 13. ¶ Praemium, inquit Marc. Terentius Varro, a praeda, quod ob recte quid factum concessum lib. 4. de lingua Latina. Salarium quoque laboris remunerationem iusta ratio ne falsi dici tradit Plinius. N. m. inquit, ita sales appellanur, omnique vite lepores & iumma hilaritas laborumque requies non alio magis vocabulo constat. Honoribus etiam militumque interponitur, salaris inde dictis, magna apud antiquos auctoritate & C. Plinius lib. 21. cap. 7. stipendia quae ab his praerogata, leg. ager, de verb. signific. siue are grati dicta sunt.

¶ Salaria seu mercedes, vel ex conuentione locationis debentur, vel sine conuentione: quaedam enim salaria praebentur extra conuentionem, remunerandorum laborum gratia, quae aliquando conuentione non possunt honeste vel licite promitti, ut in salario procuratoris receptum quod in euetum litium maioris pecuniae praemio non permittitur, contra bonos mores redemptione procuratoris facta, quanquam remunerandi causa & constituti ei honor, & peti extra ordinem ab eo possit, l. si remunerandi 6. in prin. & §. monemus, & leg. salarium 7. mandat. P. l. C. eod. l. si quis, de postulan. C. dummodo salarium procuratoris vel aduocati non excedat summam centum aureorum, l. i. §. aduocatos & §. sicita, de variis & extraord. cog. P. constitutio tamen salarii procuratoris, non locationis titulo recte fieri potest, cum hoc officium gratuitum sit, l. i. §. si manda. P.

¶ Sed et honoris & remunerationis causa, & donationis forma, ut cum etiam donatur praecipitibus: remunerationis namque & ea donatio causam iustam habet, l. Attilius Regulus, de donat. in P. cum in docendo & labor ingens versetur, & inde discentia perito & bono praestantissima accedat utilitas, & morum informatio, & vitae agenda peritia, quae satis non possunt remunerari, quando spiritus inualia corporalibus omnibus praestantiora, in leg. sanctimus 17 de sacrosan. eccles. C. sint. ¶ Et prodius Sapiens, gratis nullum erudit, & semper habebat in ore Epicharmi illud, manus manu lauar: dans aliquid, aliquid accipe, ut scribit Xenocrates Philosophus Platonius, lib. de morte. Vespasianus ingenia maxime fouit & primus e filio Latinis Graecisque Rhetoribus, annua centena sestertia constituit, Sueton. in Vespasian. id est, bis mille quingentos nostri temporis aureos, Alciat. lib. 6. Parer. c. 27. ut Antonius, singulis philosophorum cuiusque sectae primoribus pro salario, iudeas de ap. iudas, id est, decem mille denarium, nostra moneta mille aureos constituit, Lucia in Eumacho. Et leges statuunt praeporibus danda salaria & mercedes non quam minimas, sed pro facultatibus discentium, & dignitate natalium eorumdem ut scribit Paulus Iur. consultus, leg. cum plures 23. §. fin. de administra. tuor. lib. 26. P. tit. 7. facit Lucia, nec praepor sine mercede esse debet, l. qui filium 4. vbi pupill. educa. deb. lib. 27. P. tit. 2. studiorum quippe labor secundum sententiam Diocletiani & Maximiani, meretur, ut si, qui in publicis administrationibus constituitur, sociari sibi consiliorum patricipes cupiant, spe praemiorum atque honorificentia sua promouent eos, quorum prudentiam putant sibi esse necessariam, non metu terribili, & necessitate incongrua libertati, leg. 1. de assessor. lib. 1. C. tit. 52. Sapientiores habiti, & qui docendi artem professi sunt, re ipsa satis non posse mercedem rependi docuerunt, ut Abderites Protagoras ipse, qui praestantissimus in omni philosophia habitus est, artem dicendi docuit Euathlum cum mercede & salario decem millium, Quynilian. lib. 3. Institut. De quo & Aristoteles: eferunt eum discipulos interrogare solitum, quanti putarent disciplinam quam ab eo petissent, & ab eis tantum accipere, Aristoteles, 9. Ethico. inlectatur illiberales, & ga literatos, potissimum qui eos immortalitati consecrant, laudat vero liberales Theocritus, Cidyllio 16. Dabantur & a priuatis antiquitus stipendia doctis, etsi non docerentur ab illis, Seneca in l. Tria herede 19. §. qui Marco, de annis lega. in gratiam eruditionis, & ut mercedibus pluribus existentiibus, plures ad bonas artes impellerentur. Non est, inquit diuus Paulus magnum cum spiritualia vobis seminauerimus, si temporalia meramas 1 ad Corin. 9. Constantinus Caesar, professoribus bonarum artium & legum doctibus mercede & salaria reddi iubet, quo facilius liberalibus & aliis studiis multos instituat, l. medicos 6. de profess. & Medico lib. 10. C. tit. 52.

¶ Et hic est casus in quo praeter iuris illam regulam, qua nemini licet constituere salarium ex iuribus reipublicae, nisi cui speciali nota iussu sit constitui p. in cept. l. de praeb. salar. lib. 10. C. tit. 37. liceat tamen in gratiam bonarum artium sine principio stipendia statuere a municipibus ex publico gl. in d. l. de praeb. salario. l. ambitiosa de decret. ab ordine faciem. P. ¶ Accedit et his ratio, quem in magistratibus honorandis Mecenas protulit: siue debet enim is gratis vir Octauiano Caesari, ut institutione suae reipublicae praemium constitueret magistratibus, tum laborum, tum dignitatis nomine. Neque esse consentaneum in alienis locis eos ius facultatibus viuere, De Cassius, lib. 5. 1. Quod & exsecutus est Octavianus, atque primum sub eo acceptum stipendia magistratus cum antea propriis stipendiis reipublicae munera obirent, saem Dio lib. 53.

8 ¶ Salaria possunt & in annonis, & edulis, & pecunia consti-
 9 tui. ¶ Personæ ¶ quibus salaria debentur, sunt qui operam suam
 impendunt, vel per eos non stat, qui minus impendant, vel præ-
 stent, & eodem tempore alteri non locauerint, *l. qui operas 41. Et
 l. sed adde 21. §. fin. loca. P. l. diem functo 4. de offic. assessor. P. libr. 1.
 tit. fin. l. diem functo 22. loca. P. l. penult. de conductio. caus. dicit. caus.
 non se. l. legatum §. 1. de lega. 1. l. 1. de var. Et extraord. cog. Quare &
 famulis, quorum operæ per annos locatur, debentur, si sine do-
 lo, vel culpa potissimum dominorum negotiis infudantes, in æ-
 gitudine incidant, *l. cum plures §. fin. de administrat. tutor. P.
 Arque ita iis præstantur. Sunt qui pacti sibi dari sunt, vel qui
 operas suscipiunt, vel eorum curam gerunt, vel suscipiunt, qua-
 les tutores, curatores. Mortuo officiali in administratione here-
 dibus datur etiam eius anni, quo administrat, integrum sala-
 rium, *l. post duos 15. de advocat. diversorum iudicum. C. leg. si quis in
 sacris, de proximis sacro scri. lib. 11. C. Sed & mortuo officiali do-
 mestico, & protectore principis, heres eius non tantum salarium
 anni intra quod moritur, & præcedentia debita cõmquitur, sed
 & alterius post mortem anni, *l. lege pragmatica, de domestici. Et pro-
 tector. libr. 12. C.****

10 ¶ In præstatione ¶ & forma præstadi, obseruare oportet con-
 tractus legem, si certa est: nam incerti salarii sollicitatio nõ ob-
 ligat, *l. salarium, C. mandat. Si nihil pactum sit, consuetudo loci
 spectanda, operæ ipsæ, & personarum qualitas, leg. 1. de variis, Et
 extra cog. ¶ Et ¶ in summa nunquam merces laboris retinenda.*

¶ Non negabis, inquit Deus, mercedem indigentis, & pauperis fratris
 tui, vel aduenæ, qui moratur tecum in terra tua, & intra portas tuas
 est. Sed eadem die reddes ei præuiū laboris sui: ante solis occasum: quia
 pauper est. Et ex eo sustinet animam suam: ne clamet contra te ad Do-
 minum. Et reperiit tibi in peccatum. *Deuter. 24. Lcuit. 19.* Rursum
 apud Thobiam quicumque tibi aliquid operis fecerit, statim ei mer-
 cedem restitues. Et merces mercenarij tui apud eum non maneat,
 Thobia 4. Et apud Malachiam, Ero, inquit dominus, testis velocis
 maleficij, adulteris, periturijs, & iis, qui calumniantur mercedem
 mercenarij sui, *Malach. 3.* Et Dominus noster Iesus Christus,
 voca mercenarios, & redde eis mercedem suam, *Matth. 10.* Quia,
 vt Diuus Paulus ait, dignus est mercenarius mercede sua, *1. ad
 Timot. 5. c. quicumq. suffragio, 12. q. 2. & iniuste denegatur, ea non
 sunt, 1. q. 9. §. vt, qui effuderit sanguinem fratris sui, & qui fraudem
 facit mercenario frater dicantur, Eccles. 3. §. simonolauus 14. q. 5.*

12 ¶ Non enim ¶ minus occidere videtur qui alimenta denegat,
 quæ sibi mercenarius tantum labore parat quam qui alio modo
 occidit, *l. 4. de liber. agno. in P. quare vterque impiissimus, & vt
 Mero scribit, in rãis agnõs, in execrationib. Alcinoes ira Miner-
 uæ perisse fertur, quam inuocauit Nicandra, quod cum ei de-
 seruisset Alcinoæ in arte textrici, qua docta erat, illamque domo
 expulisset, neque integram mercedem exsoluisset. Cuius ob-
 vltionem, ipsa in tantam insaniam peruenit, vt hospitijs pe egrini
 Xanti nauem sequeretur, relicto patre Polybio Corinthio, &
 Amphylcho Driantis filio marito, & liberis, cuius conscientia
 se postea in mare præcipitavit. *Parthenius in Eroticijs, cap. 27. Lex
 Platonis, Qui pauperis accepti mercedem, tempore quo pactus est,
 non obtulerit, duplum reddat, & si annus præterierit, quamuis pecu-
 nie accepta, mutuo sine usura reddi debeant, huic tamen pro singulis
 drachmis singulas drachmas sextas partes singulis mensib. dato. Si quis
 opifici mercedem, secundum pacta non dederit, vt societatem homi-
 num dissoluens lex ciuitatis vniõni patrocinetur. tribuum iudices de**

13 ¶ his cognoscant, *Plato 11. de legib. ¶ Salarium ¶ lectionis doctoris
 debet solui in principio anni, vt ait Baldus, in l. 1. de suffr. C. vel in
 medio anni, Bald. in l. per hanc, de aduo. diverso iud. C. Alex. in leg.
 diem functo, de assessor. P. Et si iusta causa impediatur lectiones
 perficere, nihilominus integram accipit salarium: *Bald. in rub.
 de magistris.* contra si negligentia officium prætermittat: nam
 tempus tunc cessationis subducendum, veluti in alijs locatiõni-
 bus conductor subducit mercedem, pro eo quo culpa locantis
 non licuit frui fructibus rei conductæ, *l. si fundus, locat. P. l. edi-
 les in fin. de edil. edict. Pano. in c. peruenit, in 2. in 3. col. de inueiuan.
 Fel. in c. quia de magistris.* Si tamen ob nõ soluta stipendia omit-
 tat lectiones, vel officium alijs qui operas præstat, distinguitur,
 an potuerit eo loco viuere pendente mora solutionis, & age, e lo-
 cati nomine pro mercede, vt tunc non possit petere cessationis
 pecuniam: si autem non potuit ibi, ob inopiam pecunie, fungi
 officio, reperet, quia per illum non stetit, *Panormis. in d. cap. per-
 uenit, per l. qui operas, Et l. si in lege, §. colonus, loca. in P. Insuper si in
 defectum solutionis ipsius, cui mandata soluendi prouincia est,**

mutuum cum vfuris doctor sumat, oportet easdem vfuras cum
 quoque refundere, *arg. l. per hanc, de ei og. militar. anno lib. 12. C.*

¶ Retinere ¶ stipendia laboris alicuius, non tantum ad ignomi-
 ram pecunie laborantis pertinere, quantum ad ignominiam e-
 iusdem aliquando videtur: quemadmodum, teste Nonio, ære di-
 ruti appellabantur milites, quibus propter ignominiam stipen-
 dium, id est merces menstrualis, vel annua quæ esset in numis æ-
 reis, subtrahebatur. Vnde Varro lib. de vita populi Romani 2.
stipendium appellabatur, quod æ militi semestri aut annuum dabatur:
cui datum non est propter ignominiam, ære diruti esset. Ære diru-
tum militem etiam tradit Festus ab antiquis dictum cui ignomi-
niæ causa stipendium non esset datum. Quod æs dirubatur in
fiscum, non in militis faculum: alioquin non erat licitum, nec
esse debet mutare, vel subtrahere, vel minuere, vt quæstores solu-
lutioni præpositi solent, fidoris & laboris meritum. Et sic etiam
Theodoricus Gothorum rex respondit, cum conquererentur
domestici milites, equites, & pedites excubias agentes, quod ab
arcario præfectorum, non integros solidos, sed imminutos acci-
perent, curans vt emendarentur, dicenque, Mutari certe non
debet: quod laborantibus datur: sed a quo fidelis actus exigitur, com-
pensatio imminuta præstetur, libr. 1. epistoliarum variarum Cassiodor.
epist. 10. Theod. Boerio.

De reliquis quæ pertinent ad locationem & con-
 ductionem. Cap. 3.

- 1 Locatio non transfert dominium, sed vfum.
- 2 Furti actio pro re conducta cui competat, dominione an con-
 ditori.
- 3 Locationis finis, quod sit contractus iurigenium, & bonæ fidei.
- 4 Locatio habet latam, leuem & leuissimam culpam.
- 5 Sarcinator tenetur pro veste ei data sarcinæ, si muris corrosiui,
 vel si permittauerit.
- 6 Casum fortuitum præstat, qui se ei exposuerit.
- 7 Iuramentum in licet pro bonæ fidei actionibus.
- 8 Vsuræ debentur pro mercede suo tempore non soluta.
- 9 Conductor inficiatus rem locatam restituere, quomodo con-
 demnetur.
- 10 Locatio quomodo finiatur.

Locatio ¶ non censetur esse translatio rei, sed concessio tan-
 tum vfus fructuum, operum, remanente dominio rei penes
 locantem *l. 2. loca. P. nec solet locatio dominum mutare, l. non
 solet 4. 2. ioc. P. l. qui rem, C. eo. Et proinde, si quis messem, id est,
 fructus pendentes in spicente partiaro colono furetur, condi-
 ctio furtiua domino tantum competit, & colonus cum domi-
 no ex conducto, vt id faciat agere potest, *l. cum in plures, §. messem
 loca. in P. neque enim colonus antequam fructus perceperit, eo-
 rum sit dominus l. fullo, vel sarcinator 84. §. fructibus, de fur. Po-
 test tamen furti agere quoque in quantum sua interest furatus
 fructus non fuisse, sicuti & fullo actione furti experitur quanti
 sua interest rem recipere, quam restituere cogitur domino, *l. l.
 fullo, §. fructibus Et l. iulio 92. de fur. P. Colonus tamen qui suis
 numis colit, qui vniuersos fructus rei sibi percipiendos condu-
 xit, cum eo quoque qui fructus stantes furtiuit, agere furti po-
 test: quia vt primum decerpti essent, eius esse cepissent, *l. si quis
 26. §. fin. eo. tit. de fur. P. Itaque etiam fullo qui polienda sarcinæ
 dave vestimenta accepit, semper agit: præstare enim debet sem-
 per custodiam, *l. itaque fullo 12. de fur. P. Itaque vt is cuius inter-
 est non furti, furti agere potest, *l. cuius 10. Et 16. eod. Si autem sol-
 uendo fullo non est ad dominum redit actio, *l. itaque fullo.*******

¶ Finis ¶ itaque locationis erit, vt communicatione vfus, so-
 cietas hominum conseruetur, & facilius volentibus dominis,
 homines inter se res communicent. Quare recte placuit, vt qui
 beneficium ex re alterius suscipit, quicquid mercedem capit, teneat-
 tur pro rei interitu, vel deterioratione ex dolo & culpa sua, seu
 negligentia, non etiam ex casu, *l. in iudicio, Et l. 1. C. de locat. l. vt
 deamus in princip. cum duob. sequentibus, eod. tit. P. l. contractus 24.
 de reg. iur. P. quia contractus iste est bonæ fidei, in l. 2. Et 17. C. de
 locat. §. actionum, de alio, & naturalis, & iurigenium, l. 1. eod. tit.
 P. Et proinde in eo omnia iuste, & sine damno contractum
 conseruari debent tanquam contractu necessitate urgente in-
 ducto, vt in ceteris similibus *lex hoc iure, de instr. Et in r. §. in ar-
 tem genium, de iure natur. ¶ Multo ¶ magis qui expresse operam
 suam in custodia locauit, de negligentia tenetur, de lata, leui, &
 leuissima culpa, si quid sinistri rebus contingat, quas vel vehere,
 vel custodire promiserat, *l. in iudicio 28. Et l. si vt certo, §. nunc vi-*
 denam,**